

geen ondoorgrondelijk raadsel, als de sfinxachtige Mona Lisa, en zonder de van een laaienden gloed doortrokken, tevens gemeenzamer intimiteit, waarvan Rembrandt getuigde in zijn Saskia portretten. Zij overtuigt niet door de spontane, bloeiende zinnelijkheid van een Hogarth, zij is ontdaan van de wonderlijk-vreemde tooisels, waarmede de smachtend-romantische Thijs Maris zijn geliefden als in een smartelijken geluksdroom wilde sieren. Maar ook mist zij de ranke schoonheid van den nerveus-gecompliceerden Botticelli en de donkere fascinatie van den onstuimig-teederen Goya; zij boeit evenmin door de machtig-stralende, hevig-gepassioneerde en tevens zoo subliem-kalme expressiviteit van Michel-Angelo, door de geestrijke gratie van Chassériau, door den fonkelenden luister van den droevigen Monticelli.... neen, niets van dit alles bij Holbein! Niets opvallends, niets uitgesproken hier, geen broeiend-zwoele hartstocht en geen metaphysische verfijning, geen sprankelende humor en geen vizionair geweld: hoe nuchter zakelijk is deze sfeer: een alledaagsche vrouw en alledaagsch gezien, niet waar? Maar o, hoe eindeloos vertrouwd waren hem deze vormen, hoe edel gespannen bleef zijn aandacht!

Nooit is een portret geschilderd, dat zoo volmaakt „portret” is en toch zóó volkomen boven de portretkunst als zoodanig is uitgestegen. Dit werk is even analytisch, even scherp en koel van niets sparende en niets loslatende observatie als alle Holbein portretten; toch is het overgoten met een waas van glanzende teederheid en ook stijgt het tot de hoogte van het universeele. Het was Holbein te doen deze bepaalde vrouw uit te beelden in alle individueele bepaaldheid, doch door een uiterste van objectiviteit gaf hij juist iets algemeeners. (Alle psychologische ontleding, mits ver genoeg doorgevoerd, lost zich op in het algemeen-menschelijke, dat het fundament uitmaakt waarop elke bijzondere menschenziel is gebouwd).

Wie niet het diep doorleefde en innerlijk bewogene in zulk een werk kan navoelen, heeft eenvoudig den zin van dit nobel schilderij niet begrepen. Uit den duisterten achtergrond verschijnt dit gelaat ons als een wonderlijke geruststelling, innig ontroerend, zooals wij geroerd kunnen worden door een simpel oud liedeken dat wij in geen jaren hoorden. Suggestief ook is de sfeer van vertrouwde stilte, niet de beangstigende stilte van leege en kille levensontkenning, of van het onbeantwoord blijven van al onze levensvragen, doch de zich kristalliseerende stilte, die hoog uit zingt boven alle verwarrende of triviale levensrumoeren. Vol bezorgdheid over het leven is deze vrouw: maar gemakkelijk toch triomfeerde haar liefde over alle moeilijkheden en met een gelaten zelfverzekerdheid aanvaardt zij de toekomst. Zij is in waarheid een moeder voor haar kinderen: welk een schat van onbaatzuchtige liefde voelt men in het gebaar van de handen! Met den ietwat droomerig-vermoeiden en toch voorzichtig-wakenden blik troont zij daar rustig en breedgeschouderd boven haar